

Педагогіка/3. Методические основи виховального процесу

Волкова В.А., Давидюк О.В.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана

Хмельницького, Україна

Психолого-педагогічні умови морального розвитку ДИТИНИ

Маленька дитина входить у складний багатогранний світ, у якому їй доводиться бачити не тільки добро і справедливість, а й зло, нечесність, корисливість. Тож малюка треба навчити відрізнити добре від поганого, і робити це варто починати якомога раніше.

Прислів'я, приказки передають у лаконічній формі суть істин, які треба розкрити дитині змалечку, щоб пам'ятала їх усе своє життя і завжди ними керувалася. Це загальнолюдські моральні поняття і категорії, моральний кодекс народу. Вони вчать любити ближнього свого, як самого себе, шанувати батька і матір, любити рідну землю, бути справедливим, чесним, ввічливим, скромним, не залишати людину в біді: голодного нагодувати, спраглого напоїти, дати притулок подорожньому, співчутливо поставитися до скривдженого та багато інших.

Обов'язково слід зважати на вікові особливості дошкільнят. Моральна вихованість – складна категорія, яка характеризується багатьма показниками, про рівні сформованості яких навіть у старших дошкільнят можна говорити умовно, що пов'язано з нестійкістю та лабільністю у дітей психічних процесів, довільністю поведінки в різних ситуаціях і часто розбіжністю між знаннями та їх застосуванням у житті, між тим, що думає і знає дитина, та її реальною поведінкою [3, с. 14].

На жаль, на практиці часто-густо забувається найголовніша запорука успіху: добро виховується добром, чесність – чесністю і т.д. Батьки й

вихователі мають щомиті відчувати на собі чистий, довірливий погляд дитини, а отже, бути гідними наслідування.

Розповідати дітям про морально-етичні та християнські чесноти треба так, аби малеча з цікавістю та розумінням сприймала нашу розповідь, щоб у неї з'являлося бажання дотримуватися у житті моральних норм.

Дослідження науковців показали: високої результативності в оволодінні дітьми цими знаннями можна досягти за умови впровадження таких загальнодидактичних принципів [3, с. 14-15]: урахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців; додержання цілеспрямованості, систематичності, послідовності у подачі знань; системності у постановці завдань щодо формування моральних якостей і християнських чеснот; комплексності у процесі ознайомлення з моральними категоріями; співпраці педагогів з батьками, громадськістю; дотримання самими дорослими вимог моральної поведінки в дошкільному закладі, в родинному колі.

Не менш важливим чинником, що впливає на формування позитивних моральних якостей та прагнення дітей до морального самовдосконалення, є застосування активних форм взаємодії з дитиною. Набір методів та методичних прийомів може бути різноманітним: постановка запитань, створення проблемних ситуацій, що вимагають самостійної оцінки, пропонування різноманітних пізнавальних завдань та вправ морального спрямування. Ці методичні прийоми допоможуть навчити дітей аналізувати поведінку – свою і ровесників, різні життєві ситуації та робити з них висновки.

О. Вишневський пропонує оригінальну систему методів – пряме навчання цінностей : опосередковане навчання цінностей; метод переорієнтації зусиль; методи привчання, переконування; метод схвалення та осудження поведінки.

Й методи самовиховання: виховання прикладом і на прикладі; участь у добродійній діяльності; участь дітей у добровільних жертвних вчинках; спілкування з Високим і Вічним [4, с. 108-109].

Наукою доведено, що дитина змалку спроможна усвідомити моральне значення вчинків через аналіз переживань іншої людини. Тому виховну

практику доцільно узгоджувати з практичним досвідом дитини, надаючи їй можливість аналізувати різні життєві ситуації (штучно створені або розроблені на основі літературних текстів), а саме: оцінні, спрямовані на аналіз та оцінку; передбачення поведінки, спрямоване на визначення можливих способів додержання моральних норм; ситуацій вибору, які формують уміння приймати етичні рішення.

Дорослі мають ставитися до малюків делікатно й тактовно, учити їх підпорядковувати свої інтереси інтересам дорослого чи дитячого колективу, а для цього треба вміти оцінювати власну поведінку.

Засвоєнню моральних християнських правил має сприяти цілеспрямована робота з дітьми. Сьогодні вітчизняною дитячою психологією накопичений багатий досвід використання розвиваючих і коректувальних методів роботи з дитиною над казкою.

Педагогу необхідно так організувати свою творчу діяльність, щоб навіть у дітей-дошкільників викликати інтерес до долі героя, оповідання, примусити дитину стежити за ходом подій і переживати нові для нього відчуття. Для цього пропонується, крім читання і обговорення казки, запропонувати дітям гру-драматизацію, яка сприяє виникненню дієвого сприйняття [2, с. 270].

Відбираючи літературу, необхідно пам'ятати, що від художньої цінності твору залежить його етичний і моральний вплив. Художній твір повинен зачіпати душу дитини, щоб у неї виникло співпереживання, співчуття герою. Книга повинна мати глибоку переконаність і художню виразність [1].

Готуючись до бесіди з дітьми, педагог повинен продумати питання, які він задасть дитині. Бесіда не повинна складатися з нотацій і повчань. Це понизить емоційний стан, ту радість, яку дитина одержала від хорошої казки [1]. Недоцільно ставити перед дітьми дуже багато питань, оскільки це заважає усвідомленню головної ідеї. Питання ставляться такі, що будять у дошкільників інтерес до вчинків, мотивів поведінці героїв, їхнього внутрішнього світу, їхніх переживань. Вони повинні допомогти дитині розібратися в образі, виказати

своє відношення до нього. Якщо оцінка образу складна, можна запропонувати додаткові питання, які допоможуть педагогу зрозуміти душевний стан дітей; виявити здатність порівнювати і узагальнювати прочитане; стимулювати дискусію серед дітей у зв'язку з прочитаним.

У роботі з дітьми над казкою можна використовувати прийом «моральної драбинки», де дітям пропонується розставити персонажі так, щоб на верхніх щаблях знаходилися більш вподобані, а на нижніх – менш вподобані герої. Розміщуючи дійових осіб казки, з'являється можливість роздумувати і активно діяти [5].

Варто прослідити, що малюють діти. Попросити дитину пояснити, кого вони малюють і з якою метою. Можна проаналізувати малюнок щодо кольору, співвідношення розмірів, його композиції і т.д. Наступним кроком буде організація виставки малюнків, які розподіляються щодо висловів, емоційної оцінки і характеру персонажів [5].

У роботі з дітьми необхідно приділяти багато уваги розвитку уміння засвоїти етичне значення вчинків людей, зрозуміти логіку людських відносин, тлумачити моральні символи, укладені в казці.

Література :

1. Воспитание нравственных чувств у старших дошкольников / Под ред. А. М. Виноградовой. М., 1985. 87 с.
2. Запорожец А. В. К вопросу о генезисе, функции и структуре эмоциональных процессов у ребенка. Избранные психологические труды. Т. 1. М., 1986. С. 235 – 340.
3. Калуська Л. Поспішаємо закладати моральний фундамент. *Дошкільне виховання*, 2006. №7. С. 13 – 15.
4. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні. К., 1997. С. 108-109.
5. Эмоциональное развитие дошкольника: Пособ. для восп. д/с / Под ред. А.Д. Кошелевой. М., 1985. 186 с.